

Presentació del llibre *Els Quatre Presidents* (L'Avenç, 2010)

Biblioteca de Catalunya, 3 de maig de 2010

Intervenció de Josep M. Muñoz, editor de *L'Avenç*

Molt Honorables senyors presidents, honorable consellera, il·lustres i il·lustríssims diputats i diputades, senyores i senyors,

Moltes gràcies per la seva assistència a aquest acte de presentació del llibre que recull les sis entrevistes que L'AVENÇ ha fet, al llarg de més de trenta anys, als quatre presidents de la Generalitat de Catalunya restaurada.

Moltes gràcies també a Dolors Lamarca, directora de la BC, que ens acull en aquest dia plujós, per la seva hospitalitat, i al professor Joan B. Culla, historiador i professor de la Universitat Autònoma de Barcelona, de qui tots els presents coneixen la seva finor com a analista polític en la seva faceta de col·laborador habitual als mitjans de comunicació, i que ha acceptat, sospito que per una barreja de curiositat intel·lectual i d'amistat cap a L'AVENÇ, presentar avui aquest llibre.

Vull començar la meva intervenció, precisament, fent referència al lloc on presentem el llibre. La BC es crea fa poc més d'un segle, l'any 1907, com a biblioteca de l'IEC. Com molts de vostès saben, la BC va tenir la seva primera seu al Palau de la Generalitat. No va ser fins al 1931 que l'Ajuntament de Barcelona li va cedir el local que ara ocupa, on es va traslladar durant la guerra, i va ser rebatejada a partir de 1939 com a Biblioteca Central (per tal de conservar, suposo, les inicials BC, però negant-li el nom de Catalunya). Recuperat l'autogovern, és declarada BNC el 1981 i avui és la realitat esplèndida que és.

Dic això per fer evident de com és de nova, en termes històrics, i com ha estat de fràgil, i de combatuda, al llarg del segle XX, la voluntat de Catalunya de dotar-se d'institucions pròpies. D'institucions culturals i polítiques. Després que la Renaixença cultural del segle XIX donés lloc al naixement del catalanisme polític, la generació de 1901, la dels Quatre Presidents (no els quatre presidents entrevistats en el llibre d'avui, és clar: em refereixo a la candidatura de la Lliga Regionalista de 1901) aixecà, amb

realitzacions sòlides, el relativament feble edifici institucional de la Mancomunitat de Catalunya. Una dictadura militar, la de Primo de Rivera, hi posà fi. Una generació més tard, l'esquerra culminà l'esforç de la generació noucentista amb la instauració de la Generalitat de Catalunya el 1931, arran de la proclamació de la Segona República.

D'aleshores ençà, la institució de la Generalitat ha representat la voluntat dels catalans de governar-nos a nosaltres mateixos. És cert, que des de L'AVENÇ mateix, hem subratllat en més d'una ocasió que la Generalitat contemporània té, en realitat, poc a veure, des del punt de vista competencial, amb la Diputació del General o Generalitat medieval, que va ser instituïda per les Corts de Cervera fa 650 anys. Però que es tracti de dos òrgans de naturalesa diferent no nega l'evident contingut simbòlic, ple de significat, que va comportar l'adopció del nom de la Generalitat per a la institució del modern autogovern: el nom, en aquest cas, feia la cosa. Posava de relleu la voluntat d'enllaçar amb un passat on Catalunya havia existit com a país, com a realitat institucional i política autònoma, amb les seves constitucions i els seus drets.

L'autogovern no era, en cap cas, un "invent": darrere seu hi havia no només una voluntat de ser, sinó, si podem dir-ho així, una voluntat de tornar a ser. Per això és important que tinguem avui al davant el 126è, el 127è i el 128è Presidents de la Generalitat.

I és per això que quan neix L'AVENÇ, de la mà de Leandre Colomer, de Carme Isasa, de Ferran Mascarell i de Fèlix Manito, la primavera democràtica de l'any 1977, posa al primer pla de la revista la institució de la Generalitat. El número zero de la revista, publicat a finals de 1976 i avui objecte de col·leccionisme, és gairebé tot ell dedicat a l'estudi de la Generalitat de Catalunya. És en aquell número que es publica la primera de les entrevistes que trobaran en el llibre que avui presentem, la que Leandre Colomer i Ferran Mascarell van anar a fer al president encara exiliat, a Saint-Martin-le-Beau, i on Tarradellas afirma precisament que "ens vam governar, ens volem governar i ens tornarem a governar". Tota una declaració de principis.

L'AVENÇ va dedicar, d'aleshores ençà, una atenció preferent a com s'havia produït, històricament, l'autogovern dels catalans i a la qüestió, recurrent, que sembla no tenir fi, de l'encaix de Catalunya dins Espanya. Només cal recordar, per no allargar-me, que ja el número 1 de la revista és dedicat a "la unitat a Catalunya". La unitat entre les forces

polítiques com a condició indispensable per a l'autogovern: una lliçó de perenne actualitat.

L'AVENÇ ha fet camí, al llarg d'aquests més de trenta anys, amb la Generalitat restaurada: d'aquí l'interès de la revista per entrevistar-ne els presidents, de Tarradellas a Montilla, passant, és clar, per Pujol i Maragall. Perquè jo diria que L'AVENÇ ha estat conscient de la importància que, per a Catalunya i la seva cultura, ha tingut i té la CONTINUÏTAT de les institucions. La revista sabia, doncs, com era d'important tornar a enllaçar amb la tradició pròpia (de fet, va prendre el seu nom d'una capçalera històrica de la premsa catalana), i per això mateix es presentava ella mateixa, en el número 1 que acabo d'esmentar, com una eina al servei de la normalització de la cultura catalana. Això és, en essència, el que segueix essent avui, més de trenta anys després, amb un ventall temàtic que ja no es limita a la història sinó que vol abraçar el conjunt de les humanitats, i amb un pes específic de la literatura.

L'AVENÇ és, doncs, també, una institució, que ha viscut tots aquests anys amb la voluntat de continuïtat. I si avui és la realitat que és, i pot editar llibres com el que presentem, és perquè ha fet d'aquesta voluntat de continuïtat institucional, una, no pas l'única és clar, però sí una de les seves raons de ser. És en aquest respecte que vull agrair públicament la complicitat que hem trobat de fa més de tres anys amb el grup RBA, i que vull singularitzar-ho a més en la persona del seu president, Ricardo Rodrigo, que avui ens acompanya. I si vull agrair-ho particularment és perquè sé que no sempre és fàcil trobar, en els grans grups editorials, la sensibilitat necessària que "l'excepció cultural", per dir-ho a la manera dels francesos, requereix. (I els asseguro que, en el món fascinant del quiosc, L'AVENÇ és certament una excepció). I a RBA, de la mà també d'Oriol Castanys, hem trobat cordialitat, entesa i suport. Un suport necessari per editar, per distribuir i per presentar com es mereix un llibre com el d'avui. A tota la gent d'RBA, doncs, les meva gratitud.

No és el meu paper, perquè estic massa implicat en aquestes entrevistes, glossar ara el contingut del llibre, cosa que farà amb molta més eficàcia i encert en Joan Culla. Però sí que vull tornar, per acabar, allà on he començat: a la joventut i la feblesa relativa de les nostres institucions. Unes institucions que han anat sempre lligades a la possibilitat de la democràcia a Espanya. No hi ha hagut, al llarg de l'últim segle, autonomia per a

Catalunya sense democràcia per al conjunt d'Espanya. L'una no s'explica sense l'altra. La República neix amb l'acceptació prèvia, en l'anomenat Pacte de Sant Sebastià, per part dels republicans espanyols, que Catalunya tingués un poder polític propi, regit per un estatut d'autonomia. Per això, amb més o menys entusiasme, la República va concedir l'autonomia a Catalunya i per això va ampliar-la a les nacionalitats històriques d'Espanya: perquè l'autonomia de Catalunya ha aprofundit la democràcia a Espanya.

Però ¿cal recordar ara que l'anul·lació, per part del Tribunal de Garanties Constitucionals de la República, d'una llei del Parlament de Catalunya, la llei de contractes de conreu, després d'un recurs posat per un partit (la Lliga) que no havia pogut guanyar la votació corresponent al Parlament, no va contribuir precisament a la consolidació del règim democràtic que havia portat el 14 d'abril?

Gairebé 40 anys més tard de la débacle de 1939, la sortida del franquisme no es va poder produir sense donar una sortida a la voluntat d'autogovern dels catalans. Fins i tot alguns diuen que la Constitució del 1978 va ser la Constitució dels catalans: la de Miquel Roca Junyent i la de Jordi Solé-Tura, sens dubte. Mai, d'aleshores ençà, havíem viscut un període d'estabilitat democràtica, de progrés econòmic, social i cultural com el que hem viscut gràcies a la Constitució de 1978. És una obvietat que potser mereix ser ressaltada. Mai com ara havia tingut la Generalitat de Catalunya el nivell competencial i financer que té ara. Mai com ara havíem estat tan "estat".

És cert que un país no són només les seves institucions, però també és cert que un país, per existir, necessita institucions. I necessita, com mai, la institució de la Presidència, que el president Tarradellas retornà (en l'únic acte de ruptura democràtica i de retorn a la legalitat anterior a 1936 que es va produir durant la Transició) i que els tres presidents aquí presents han honorat, i honoren, amb les seves respectives presidències.

Ho han fet, ho fan, amb estils personals diferents, i representant la tan necessària alternança política. Però tots ells ho han fet, com assenyala en el pròleg del llibre en Ferran Mascarell (a qui aprofito per agrair de nou la seva disponibilitat), en el camp comú del catalanisme. El catalanisme polític ha estat el terreny de joc de la política catalana d'aquest últim segle, el que ha garantit una més gran cohesió social i una major

voluntat de progrés.

La presidència de la Generalitat, ells en són més conscients que ningú, és un càrrec exigent. Reuneix la presidència d'un govern, d'un govern que administra un pressupost important, amb la representació simbòlica d'un país. I amb la defensa d'un país. Això ha fet que els presidents de la Generalitat (i em refereixo òbviament a tots quatre protagonistes del llibre) s'hagin en un moment o altre vist impel·lits a transcendir la seva pròpia força política, fins i tot la majoria parlamentària que els dóna el suport necessari, per assumir un rol de representació col·lectiva, de presidents de Catalunya.

Ara ens trobem en un d'aquests moments greus. Un moment en què la dignitat de Catalunya està en joc. Ja sé que dignitat és una paraula grossa. El diccionari de l'IEC la defineix com "el respecte que mereix algú". Aquesta, i no cap altra, és l'expressió que van fer servir els mitjans de comunicació catalans en un editorial conjunt –L'AVENÇ s'hi va adherir immediatament– el mes de novembre passat en defensa de l'Estatut, recorregut davant d'un Tribunal que ha perdut legitimitat (no dic la legitimitat, dic legitimitat) per dictar una sentència que ignori que l'Estatut és el fruit del pacte polític entre parlaments i de la voluntat popular expressada en referèndum.

Però des de L'AVENÇ, coincidim també amb la creença que, en aquest moment, no només hi ha en joc l'Estatut, sinó que el que hi ha en joc és tota una determinada interpretació de la Constitució de 1978. La pregunta no és si determinats preceptes de l'Estatut són constitucionals o no –al capdavant, com sosté el professor Pérez Royo, la funció del TC hauria de ser examinar la constitucionalitat de les lleis que desenvolupen, que despleguen, la Constitució i els Estatuts d'Autonomia, perquè el estatuts formen part, també, del bloc de constitucionalitat. La pregunta és, doncs, una altra: ¿és que potser ens veurem expulsats del consens constitucional, que el catalanisme polític va contribuir tan decisivament a construir, 30 anys després? O, si volen, és aquesta: Pot ser que allò que va ser possible el 1978, no ho sigui avui? Pot ser que anem enrere?

És en moments com aquest que el president de la Generalitat, els presidents de la Generalitat, han entès que el rellevant és buscar el que ens uneix a tots més que no pas allò que, legítimament, ens diferencia. És ara que cal tornar a situar en el primer pla la unitat de les forces polítiques catalanes. És ara que cal buscar aliats més que trobar

adversaris. És hora de sumar i no de restar. Però és ara, també, que cal exigir que ningú, per alta que sigui la seva responsabilitat governamental, no pugui desentendre's de la defensa de l'Estatut, com si, ell també, veiés els toros des del burladero de la Maestranza de Sevilla.

El president Montilla té en aquest moment una gran responsabilitat. Goso demanar-li la mateixa fermesa, serenitat i rigor amb què ell i el seu govern van dur la negociació de l'últim acord de finançament. La fermesa d'un Tarradellas, d'un Pujol, d'un Maragall en situacions semblants, derivaven i deriven, en últim terme, de la força que els ha donat, a cadascun d'ells, la presidència d'una institució alhora centenària i moderna com és la Generalitat de Catalunya.

Per això l'acte d'avui, més enllà de la presentació del llibre, és un acte d'afirmació. Crec que no desvelo cap secret si dic que vam canviar-ne la data inicialment prevista perquè, aquell dia, el president Pujol no podia acompanyar-nos i, en canvi, volia amb la seva presència refermar el sentit de continuïtat institucional que aquest llibre, i la presentació d'avui, tenen. A tots tres presidents, doncs, el nostre agraïment, en nom de L'AVENÇ i de RBA, i en nom de tot el públic que avui ha vingut, per haver fet possible la seva presència, tan carregada de simbolisme i de dignitat.

Acabo. Ha estat, M. Hbles. Presidents, un privilegi entrevistar-los. Gràcies per les seves paraules i pel seu testimoni. Ara els toca, a tots vostès, llegir-los.

Moltes gràcies.